

ПРАВОВИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Випуск 28 – Липень, 2018: Частина 1

1. Кабінет Міністрів Видав Нову Постанову щодо Доступу ВПО до Пенсійних та Соціальних Виплат

11 липня 2018 року Кабінет Міністрів прийняв постанову № 548¹, яка вносить ряд істотних змін у постанови КМУ № 505, 509, 637 та 365:

Розширення Доступу до Адресної Допомоги	Про Ідентифікацію в Ощадбанку
i) Діти внутрішньо переміщених осіб, які народилися після початку «АТО» – 14 квітня 2014 року – відтепер також можуть бути визнані ВПО та отримувати адресну допомогу. Щоб подати заяву на її отримання, їм необхідно буде зареєструватися в управлінні соціального захисту – як і решті ВПО ii) Студенти-ВПО віком від 18 до 23 років тепер отримуватимуть підвищену адресну допомогу у розмірі 1000 грн. протягом свого навчання. Враховуючи, що базовий розмір адресної допомоги – 442 грн. на людину, це досить істотне збільшення	i) Раніше фізичну ідентифікацію в Ощадбанку повинні були проходити усі ВПО – кожні 3 або 6 місяців Тепер ВПО, які не в змозі самостійно про себе піклуватися² та отримують соціальні виплати і пенсію Укрпоштою, не зобов'язані приходити до банку. Їх ідентифікацію проводитиме співробітник пошти під час доставки виплат ii) Раніше ВПО, які мають карту Ощадбанку, проходили фізичну ідентифікацію кожні 6 місяців у перший рік після отримання карти, а після першого року – раз у 12 місяців Тепер «подовжений» термін скасований: власники картки повинні будуть проходити ідентифікацію кожні 6 місяців
Адресна Допомога ВПО та Працевлаштування	Додаткові Механізми Доступу до Допомоги Для Дітей-ВПО
i) Нове правило: ВПО, які мали роботу на момент подачі заяви про призначення адресної допомоги, але втратили її після подання заяви, тепер повинні працевлаштуватися протягом 2 місяців після звільнення. В іншому випадку їм виплачуватимуть лише 50% (половину) призначеної допомоги. Якщо ж ВПО залишатиметься без роботи ще 2 місяці, виплати будуть припинені ii) Оновлене правило: Раніше ВПО, які не мали роботу на момент подачі заяви про призначення адресної допомоги, отримували таку допомогу на умовах подальшого працевлаштування. Якщо протягом 2 місяців після призначення допомоги ВПО не працевлаштовувалася, виплата допомоги припинялася. Тепер же термін для працевлаштування збільшено до 4 місяців	Діти віком від 14 до 18 років, які мають паспорт, тепер можуть отримати довідку ВПО – незалежно від того, яка у них прописка та чи вказана вона взагалі. Однак, це можливо тільки за умови внесення інформації про них до Єдиного реєстру ВПО Діти віком від 14 до 18 років тепер також можуть звернутися за призначенням адресної допомоги самостійно. Банківський рахунок при цьому буде відкритий на їх ім'я

¹ Постанова Кабінету Міністрів No. 548 від 11.07.2018 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-deyakih-postanov-kabinetu-ministriv-u73>

² Особи з інвалідністю першої групи, а також особи, які мають висновок медично-консультативної комісії про те, що вони не можуть самостійно піклуватися про себе

2. Апеляційний Суд Підтримав Рішення Суду Першої Інстанції щодо Скасування Ряду Положень, Регламентуючих Перевірки ВПО

Що оскаржували у суді?: 4 липня 2018 року Київський апеляційний адміністративний суд залишив у силі³ рішення суду першої інстанції⁴, яке скасувало ряд положень постанов КМУ №365 та №637. Ці положення регламентували проведення перевірок поточного місцезнаходження ВПО при призначенні їм пенсії та соціальних виплат, а також у процесі їх нарахування. Зокрема, оскаржувані положення передбачали, що:

- i) пенсії та соціальні виплати призначаються ВПО після оцінки їх матеріально-житлових умов та перевірки поточного місцезнаходження ВПО
- ii) перевірки поточного місцезнаходження ВПО проводяться також після призначення пенсії/соціальних виплат – як у плановому, так і у позаплановому порядку. При цьому, у випадку відсутності ВПО під час перевірки виплата призначеної пенсії та соціальних виплат зупиняється

Позиція Суду: Апеляційний суд залишив у силі рішення першої інстанції, відзначивши наступне:

✓ При розробці зазначених постанов Кабінет Міністрів не провів обов'язкову у таких випадках антидискримінаційну експертизу. Заяви щодо відсутності дискримінаційних ризиків, викладені у пояснювальних записках до постанов, є недостатніми

✓ Закон України «Про забезпечення прав і свобод ВПО» зобов'язує ВПО повідомляти державі про зміну свого місця проживання, а не місцезнаходження. Якщо реальне місцезнаходження ВПО не відповідає тому, яке він зазначив у заяві про призначення допомоги чи виплату пенсії, це не означає, що ВПО надав державі неправдиву інформацію про своє місце проживання

✓ оскаржені норми постанов накладають на ВПО додаткові обов'язки, а значить – опосередковано дискримінують їх за територіальним принципом та за ознакою внутрішнього переміщення. Ці норми також порушують конституційний принцип рівності і права ВПО – на пенсію, на соціальний захист та на свободу пересування

✓ зазначені норми встановлюють додаткові підстави для припинення виплати пенсії, які не містяться у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» – єдиному Законі, який передбачає підстави для припинення таких виплат

У той же час, Суд зазначив, що діюча сьогодні система фізичної ідентифікації в «Ощадбанку», необхідна для продовження виплати пенсій, є законною. Жодного обґрунтування такої заяві Суд, втім, не навів.

Щодо набуття сили рішенням суду: Рішення суду вступило у силу в день проголошення – 4 липня 2018 року, хоч уряд і має право оскаржити його у Верховному Суді України. Негайне зупинення його виконання можливо лише якщо Верховний Суд України відкриє касаційну справу і прийме рішення про призупинення дії рішення до закінчення його розгляду. Однак, з огляду на складність такої процедури, такий сценарій малоймовірний.

³ Постанова Київського апеляційного адміністративного суду у справі No. 826/12123/16 від 04.07.2018 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75172804#>

⁴ Постанова Окружного адміністративного суду міста Києва у справі No. 826/12123/16 від 29.06.2017 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67481245#>

Тим не менш, деякі факти викликають занепокоєння:

- скасування положень постанов КМУ досі не знайшло свого відображення на офіційних державних ресурсах, які публікують чинне законодавство – незважаючи на зауваження Глави Парламентського комітету з прав людини⁵
- вже через тиждень після винесення рішення суду Кабінет Міністрів оновив постанову КМУ №637, продублювавши⁶ там раніше скасоване судом положення

3. Реакція Міністерства Соціальної Політики На Рішення Суду щодо Перевірок ВПО

У відповідь на рішення суду, про яке йдеться в попередньому розділі, Міністерство соціальної політики 23 червня 2018 року опублікувало на своєму офіційному веб-сайті повідомлення⁷, підписане від імені заступника міністра. У повідомленні міністерство зазначило, що:

- Перевірки, що проводяться при призначенні пенсії або соціальної виплати ВПО, триватимуть, оскільки вони згадуються в ряді положень, які не були скасовані судом

- відповідно до рішення суду, міністерство припинить проводити планові та позапланові перевірки ВПО після призначення пенсії / соціальної виплати

- міністерство звертає увагу на те, що вважає за можливе скасовувати довідки ВПО в разі повернення особи на попереднє місце проживання. Скасування довідки, в свою чергу, призведе і до припинення виплати пенсії та соціальної допомоги

Говорячи про скасування довідок ВПО в разі повернення особи на попереднє місце проживання, міністерство зазначило наступне:

- скасування довідки ВПО не вимагає попередження або ж проведення перевірки
- рішення про скасування довідки може бути прийнято на основі «інформації, що надає суттєві підстави припускати, що ВПО повернувся (-лась) на своє попереднє місце проживання на непідконтрольній території
- відсутність особи за вказаним місцем проживанням більше 60 днів вважається достатньою для припущення про повернення ВПО на непідконтрольну територію
- ВПО не вважатимуться такими, що повернулися на попереднє місце проживання, якщо вони: а) проходили фізичну ідентифікацію в «Ощадбанку» протягом останніх 60 днів; б) в процесі перевірки підтвердили своє місцезнаходження; в) мають документальне підтвердження про перебування на стаціонарному лікуванні

Вищевикладена позиція міністерства буде актуальна до введення Кабінетом Міністрів нових правових норм, які заповнять викликану судовим рішенням прогалину у правовому регулюванні. Деякі елементи позиції міністерства як і раніше не відповідають висновкам суду. Оптимальним рішенням у такій ситуації було б своєчасне врегулювання цього питання Кабінетом Міністрів – таке, що не суперечить рішенням суду і не порушує права ВПО.

⁵ Повідомлення на офіційному веб-ресурсі Парламентського Комітету з прав людини, національних меншин та міжнародних відносин від 09.07.2018 – http://kompravlud.rada.gov.ua/news/main_news/73918.html

⁶ Мова йде про постанову КМУ №. 548 від 11.07.2018, висвітлену у секції 1 цього випуску Правового бюлетеню

⁷ Повідомлення на офіційному сайті Міністерства соціальної політики України від 23.07.2018 – <https://www.msp.gov.ua/news/15636.html?PrintVersion>

4. Збільшення Прожиткових Мінімумів, Мінімальної Пенсії та Окремих Соціальних Виплат

Державний бюджет на 2018 рік⁸ передбачає підвищення розмірів прожиткових мінімумів та мінімальної пенсії з 1 липня 2018 року. Оскільки розмір окремих соціальних виплат визначається з урахуванням розміру прожиткових мінімумів, такі виплати також збільшаться.

Вид Платежу / Показника	Попередній Розмір (грн.)	Оновлений Розмір (грн.)
Прожиткові Мінімуми		
Загальний Прожитковий Мінімум	1,700	1,777
Прожитковий Мінімум для Працездатного Населення	1,762	1841
Прожитковий Мінімум для Непрацездатного Населення	1,373	1,435
Соціальні Виплати		
Мінімальна Пенсія	1,373	1,435
Мінімальна Пенсія для Непрацездатного Населення	Залежить від групи інвалідності, але враховується розмір мінімальної пенсії і прожиткового мінімуму	
Допомога Малозабезпеченим Сім'ям	Залежить від різних показників та враховує розмір прожиткового мінімуму	
Допомога Одиноким Матерям		
Допомога з Опіки та Піклування над дітьми у віці до 6 років	2,984	3,118
над дітьми у віці від 6 до 18 років	3,720	3,888
Мінімальний Розмір Аліментів:		
на дітей у віці до 6 років	746	779
на дітей у віці від 6 до 18 років	930	972
Допомога Непрацездатним Переселенцям	Від 100 до 130 відсотків прожиткового мінімуму для непрацездатного населення – залежно від групи інвалідності	

5. Події в Україні у Фокусі Офіційної Заяви НАТО за Результатами Саміту у Брюсселі

11 липня 2018 року глави держав і урядів, які брали участь у засіданні Північноатлантичної ради⁹ під час саміту у Брюсселі, опублікували спільну заяву¹⁰. Цей документ:

- заявляє про відповідальність Росії за «незаконну анексію Криму і триваючу дестабілізацію східної частини України»
- закликає Росію вивести війська, розміщені в Україні без її згоди, і припинити політичну, фінансову і військову підтримку груп бойовиків та покласти край військовому втручання в Донецькій і Луганській областях; вивести військову техніку та найманців з території України
- засвідчує повну підтримку позиції, висловленої у резолюції Ради Безпеки ООН¹¹ №2166 щодо катастрофи цивільного літака МН-17 та закликає Росію взяти на себе відповідальність та співпрацювати для встановлення правди і забезпечення правосуддя

⁸ Закон України 'Про Державний Бюджет на 2018 рік' від 07.12.2017 – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19/print>

⁹ Північноатлантична рада є основним органом прийняття політичних рішень НАТО

¹⁰ Офіційний текст Заяви по результатах засідання Північноатлантичної ради у Брюсселі 11-12 липня 2018 року – https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm?selectedLocale=en

6. Міністерство Соціальної Політики Перерозподілило Понад 120 млн. грн., Раніше Виділених На Виплату Адресної Допомоги ВПО

4 липня 2018 року Кабінет Міністрів розпорядився¹² перерозподілити понад 120 млн. грн. бюджетних коштів, які раніше були виділені для виплати щомісячної адресної допомоги ВПО на проживання. Тепер ці кошти будуть використані на:

- виплату грошової компенсації на отримання житла для сімей загиблих військовослужбовців (63 млн.)
- створення центрів надання адміністративних послуг у форматі «Прозорий офіс» (34 млн.)
- виплату компенсації на отримання житла для військовослужбовців-ВПО (16 млн.)
- санаторно-курортне лікування ветеранів війни та ряду інших осіб (5 млн.)
- реабілітацію дітей-інвалідів (4 млн.)

Відповідаючи на інформаційний запит «Центру інформації про права людини»¹³, Міністерство соціальної політики підтвердило факт перерозподілу коштів, заявивши також, що це стало можливим у зв'язку зі зменшенням числа зареєстрованих ВПО і завдяки «посиленню адресності» виплати грошової допомоги.

Існує побоювання, що таке «збільшення адресності» виплат допомоги ВПО було досягнуто міністерством шляхом масових зупинок виплати допомоги, здійснених через проведення перевірок ВПО. Такі зупинки були визнані неправомірними Верховним Судом України у зразковій справі¹⁴. Сама ж процедура перевірки була скасована Київським апеляційним адміністративним судом раніше цього місяця.¹⁵

Деякі терміни, що використовуються у цьому документі, взяті із законопроектів або чинного законодавства і не обов'язково відображають позицію ДРБ

Цей правовий інформаційний бюлетень створений завдяки щедрій підтримці американського народу що здійснює Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). За його зміст несе відповідальність Данська Рада з питань біженців. Бюлетень не обов'язково відображає позицію Агентства США з міжнародного розвитку та Уряду Сполучених Штатів.

Цей документ охоплює питання діяльності з надання гуманітарної допомоги, яка здійснюється за фінансової підтримки Європейського Союзу. Погляди, викладені у цьому документі, жодним чином не можуть розглядатися як офіційна позиція Європейського Союзу. Європейська Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, яку він містить.

Цей документ був створений за підтримки Сполученого Королівства, однак викладені у ньому погляди не обов'язково відображають офіційну позицію Сполученого Королівства.

Цей документ був створений за підтримки GIZ. GIZ не відповідає за зміст цієї публікації.

¹¹ Резолюція Ради Безпеки ООН № 2166 (2014) від 21.07.2014 – https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2166.pdf

¹² Розпорядження Кабінету Міністрів України № 449-р від 04.07.2018 – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/449-2018-p/print1452873384303223>

¹³ Офіційний веб-сайт Центру інформації про права людини, стаття від 13.07.2018 – https://humanrights.org.ua/material/minsocpolitiki_pererозpodililo_groshti_dljia_adresnoji_dopomogi_pereselencijam_na_inshi_potrebi

¹⁴ Висновки суду у зразковій справі при розгляді типових (аналогічних) справ мають враховувати усі українські суди. Більше інформації про це Ви можете знайти у Правовому Бюлетені Данської Ради за травень 2018 року, секція 1 – <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/ukraine/document/drc-legal-alert-may-2018-юридичний-інформаційний-бюлетень-юридический>

¹⁵ См. Секцію 2 цього випуску

